Dodatak A. Programski jezik MikroJava

Ovaj dodatak opisuje programski jezik MikroJava koji se koristi u praktičnom delu kursa programskih prevodilaca (IR4PP1, SI4PP1) na Elektrotehničkom fakultetu u Beogradu. Mikrojava je slična Javi, ali je mnogo jednostavnija.

A.1 Opšte osobine jezika

- MikroJava program počinje ključnom rečju *program* i ima statička polja, statičke metode i unutrašnje koje se mogu koristiti kao (korisnički) tipovi podataka.
- Glavna metoda MikroJava programa se uvek zove *main()*. Kada se poziva MikroJava program izvršava se ta metoda.
- Postoje
 - Celobrojne, znakovne i logičke konstante (int, char, bool) i znakovni nizovi (string).
 - Osnovni tipovi: *int, bool, char* (Ascii).
 - Promenljive: globalne (statičke), lokalne, klasne (polja); promenljive u glavnoj klasi su statičke.
 - Promenljive osnovnih tipova sadrže vrednosti.
 - Strukturirani/referencijalni tipovi: jednodimenzionalni nizovi kao u Javi, unutrašnje klase sa poljima i metodama i znakovni nizovi (*string*).
 - Promenljive referencijalnih tipova predstavljaju reference (sadrže adrese koje se ne mogu menjati eksplicitno);
 - Statičke metode u glavnoj klasi.
- Ne postoji garbage kolektor (alocirani objekti se samo dealociraju nakon kraja programa).
- Postoji nasleđivanje klasa i polimorfizam.
- Postoji redefinisanje metoda. Pozivi metoda se uvek razrešavaju u vreme prevođenja na osnovu statičkog tipa reference.
- Metode unutrašnjih klasa su vezane za instancu i imaju implicitni parametar *this* (referenca na instancu klase za koju je pozvana metoda).
- "This" se implicitno deklariše u metodama unutrašnjih klasa kao prvi formalni argument tipa reference na klasu kojoj metoda pripada.
- Predeklarisane procedure su ord, chr, len.
- Operator "+ " predefinisano vrši konkatenaciju operanada tipa string.
- Metoda *print* ispisuje vrednosti svih osnovnih tipova i instance tipa string.
- Postoji specijalna varijanta funkcije len koja vraća dužinu znakovnog niza (broj znakova).
- Znakovni nizovi (stringovi) se porede po sadržaju operatorom ==.

Primer programa

```
class P
  const int size = 10;
  class Table {
     int pos[], neg[];
       putp (int a, int idx) { this.pos[idx]=a; }
       putn (int a, int idx) { this.neg[idx]=a; }
       getp (int idx) { return pos[idx]; }
       getn (int idx) { return neg[idx]; }
     }
  }
  Table val;
  void
     main()
     int x, i;
    { //----- Initialize val
     val = new Table;
     val.pos = new int [size];
     val.neg = new int [size]
     i = 0;
     while (i < size) {
        val.putp(0,i);
        val.putn(0,i);
        i++;
     //---- Read values
     read(x);
     while (x > 0) {
        if (0 \le x \&\& x \le size) {
           val.putp(val.getp(x)+1);
        } else if (-size < x && x < 0) {
           val.putn(val.getn(-x)+1);
        read(x);
    } }
}
```

A.2 Sintaksa

Program = "program" ident {ConstDecl | VarDecl | ClassDecl} "{" {MethodDecl} "}".

ConstDecl = "const" Type ident"="(num | charVal | boolVal | strVal) {, ident "=" (num |

charVal | boolVal | strVal)} ";".

VarDecl = Type ident ["[" "]"] {"," ident ["[" "]"]} ";".

ClassDecl = "class" ident ["extends" Type] "{" {VarDecl} ["{" {MethodDecl} "}"] "}".

MethodDecl = (Type | "void") ident "(" [FormPars] ")" {VarDecl} "{" {Statement} "}".

FormPars = Type ident ["[" "]"] {"," Type ident ["[" "]"]}.

Type = ident.

Statement = Designator ("=" Expr | "(" [ActPars] ")" | "++" | "--") ";"

| "if" "(" Condition ")" Statement ["else" Statement]

| "while" "(" Condition ")" Statement

| "break" ";"

| "return" [Expr] ";"

| "read" "(" Designator ")" ";"

| "print" "(" Expr ["," number] ")" ";"

"{" {Statement} "}".

ActPars = $Expr \{ ", " Expr \}.$

Condition = CondTerm {"||" CondTerm}.

CondTerm = CondFact {"&&" CondFact}.

CondFact = Expr Relop Expr.

Expr = ["-"] Term {Addop Term}.

Term = Factor {Mulop Factor}.

Factor = Designator ["(" [ActPars] ")"]

numbercharConststrConst

| "new" Type ["[" Expr "]"]

"(" Expr ")".

Designator = ident {"." ident | "[" Expr "]"}.
Relop = "==" | "!=" | ">" | ">=" | "<" | "<=".

Addop = "+" | "-". Mulop = "*" | "/" | "%".

Leksičke Strukture

Ključne reči: break, class, else, final, if, new, print, read, return, void, while, extends

Vrste tokena: ident = letter {letter | digit | "_"}.

number = digit {digit}.

charConst = """ printableChar """. boolConst = ("true" | "false"). strConst = "\"" {znak} "\""

Operatori: +, -, *, /, %, ==, !=, >, >=, <, <=, &&, | |, =, ++, --, ;, zarez, ., (,), [,], {, }

Komentari: // do kraja linije

A.3 Semantika

Svi pojmovi u ovom dokumentu, koji imaju definiciju, su podvučeni da bi se naglasilo njihovo posebno značenje. Definicije tih pojmova su date u nastavku.

<u>Tip reference</u>

Nizovi, klase i znakovni nizovi su tipa reference.

Tip konstante

- Tip celobrojne konstante (npr. 17) je int.
- Tip znakovne konstante (npr. 'x') je char.
- Tip logičke konstante (npr. true) je bool.
- Tip konstante (npr. "mikrojava") je string.

Ekvivalentni tipovi podataka

Dva tipa podataka su ekvivalentna

- ako imaju isto ime, ili
- ako su oba nizovi, a tipovi njihovih elemenata su ekvivalentni.

Kompatibilni tipova podataka

Dva tipa podataka su kompatibilna

- ako su <u>ekvivalentni</u>, ili
- ako je jedan od njih <u>tip reference</u>, a drugi je tipa *null*.

Kompatibilnost tipova podataka pri dodeli

Tip src je kompatibilan pri dodeli sa tipom dst

- ako su src i dst ekvivalentni,
- ako je *dst* <u>tip reference</u>, a *src* je tipa *null*. Ako je dst referenca na osnovnu klasu, a
- src referenca na izvedenu klasu Ako je dst referenca na znakovni niz, a
- src znakovna konstanta

<u>Ili Predeklarisana imena</u>

int tip svih celobrojnih vrednosti char tip svih znakovnih vrednosti

bool logički tip

string tip znakovnih nizova

null null vrednost promenljive tipa klase ili (znakovnog) niza simbolički označava referencu koja ne pokazuje ni na jedan podatak

eol - kraj reda karaktera (odgovara znaku '\n'); print(eol) vrši prelazak u novi red

chr - standardna metoda; chr(i) vrši konverziju celobrojnog izraza *i* u karakter (char)

ord - standardna metoda; ord(ch) vrši konverziju karaktera ch u celobrojnu vrednost (int)

len - standardna metoda; len(a) vraća broj elemenata u (znakovnom) nizu a

Opseg važenja

Opseg važenja (*scope*) predstavlja tekstualni doseg metode ili klase. Prostire se od početka definicije metode ili klase do zatvorene velike zagrade na kraju te definicije. Opseg važenja ne uključuje imena koja su deklarisana u opsezima koji su leksički ugnježdeni unutar njega. U opsegu se "vide" imena deklarisana unutar njega i svih njemu spoljašnjih opsega. Pretpostavka je da postoji veštački globalni opseg (universe), za koji je glavni program lokalan i koji sadrži sva predeklarisana imena.

Deklaracija imena u unutrašnjem opsegu S sakriva deklaraciju istog imena u spoljašnjem opsegu.

Napomena

- Indirektna rekurzija nije dozvoljena i svako ime mora biti deklarisano pre prvog korišćenja.
- Predeklarisana imena (npr. int ili char) mogu biti redeklarisani u unutrašnjem opsegu (ali to nije preporučljivo).

A.4 Kontekstni uslovi

Opšti kontekstni uslovi

- Svako ime u programu mora biti deklarisano pre prvog korišćenja.
- Ime ne sme biti deklarisano više puta unutar istog opsega.
- U programu mora postojati metoda sa imenom *main*. Ona mora biti deklarisana kao void metoda bez argumenata.

Kontekstni uslovi za standardne

metode chr(e) e mora biti izraz tipa

int

ord(c) c mora biti tipa char.

len(a) a mora biti niz ili

znakovni niz.

Kontekstni uslovi za MikroJava smene

Program = "program" ident {ConstDecl | VarDecl | ClassDecl} "{" {MethodDecl} "}".

ConstDecl = "final" Type ident "=" (number | charConst | boolConst | strConst) ";".

• Tip terminala *number*, *charConst*, *boolConst ili strConst* mora biti <u>ekvivalentan</u> tipu *Type*.

VarDecl = Type ident ["[" "]"] {"," ident ["[" "]"]} ";".

ClassDecl = "class" ident ["extends" Type] "{" {VarDecl} ["{" {MethodDecl} "}"] "}".

• Tip *Type* mora biti unutrašnja klasa glavnog programa.

MethodDecl = (Type | "void") ident "(" [FormPars] ")" {VarDecl} "{" {Statement} "}".

• Ako metoda nije tipa void mora imati iskaz return unutar svog tela (ovo se proverava pri izvršenju).

FormPars = Type ident ["[" "]"] {"," Type ident ["[" "]"]}.

Type = ident.

• *ident* mora označavati tip podataka.

Statement = Designator "=" Expr ";".

- Designator mora označavati promenljivu, element niza ili polje unutar objekta.
- Tip neterminala *Expr* mora biti <u>kompatibilan pri dodeli</u> sa tipom neterminala *Designator*.

Statement = Designator ("++" | "--") ";".

- Designator mora označavati promenljivu, element niza ili polje objekta unutrašnje klase.
- Designator mora biti tipa int. Rezultat prefiksne varijante je uvek lvrednost.

Statement = Designator "(" [ActPars] ")" ";".

• Designator mora označavati metodu unutrašnje klase ili globalnu funkciju glavnog programa.

Statement = "break".

• Iskaz break se može koristiti samo unutar while ciklusa.

Statement = "read" "(" Designator ")" ";".

- Designator mora označavati promenljivu, element niza ili polje unutar objekta.
- Designator mora biti tipa int, char, bool i string.

Statement = "print" "(" Expr ["," number] ")" ";".

• *Expr* mora biti tipa int, char, bool ili string.

Statement = "return" [Expr].

- Tip neterminala *Expr* mora biti isti kao i <u>povratni tip</u> tekuće metode.
- Ako neterminal *Expr* nedostaje, tekuća metoda mora biti deklarisana kao void.

Statement = "if" "(" Condition ")" Statement ["else" Statement] | "while" "(" Condition ")" Statement | "do" Statement "while" "(" Condition ")" | "{" {Statement} "}" | ";".

- Naredba if Ukoliko je vrednost uslovnog izraza Condition true, izvršavaju se naredbe u if grani, u suprotnom izvršavaju se naredbe u else grani, ako je navedena.
- Naredba while Ukoliko je vrednost uslovnog izraza Condition true, izvršavaju se naredbe u telu
 petlje. U suprotnom, telo petlje ne mora nijednom da se izvrši.
- Naredba do-while Telo petlje se izvršava sve dok je vrednost uslova Condition true. Za razliku od while petlje, telo do-while petlje se izvrši bar jednom.

ActPars = Expr {"," Expr}.

- Broj formalnih i stvarnih argumenata metode mora biti isti.
- Tip svakog stvarnog argumenta mora biti <u>kompatibilan pri dodeli</u> sa tipom svakog formalnog argumenta na odgovarajućoj poziciji.

Condition = CondTerm {"||" CondTerm}.

CondTerm = CondFact {"&&" CondFact}.

CondFact = Expr Relop Expr.

- Tipovi oba izraza moraju biti kompatibilni.
- Uz promenljive tipa klase ili niza, od relacionih operatora, mogu se koristiti samo != i ==.

Expr = Term.

Expr = "-"Term.

• *Term* mora biti tipa int.

Expr = Expr Addop Term.

• *Expr* i *Term* moraju biti tipa int. Ukoliko Addop predstavlja operator +, onda Expr i Term mogu biti tipa string. U svakom slučaju, tipovi za Expr i Term moraju biti komatibilni.

Term = Factor.

Term = Term Mulop Factor.

• *Term* i *Factor* moraju biti tipa int.

Factor = Designator | number | charConst | boolConst | strConst | "(" Expr ")".

Factor = Designator "(" [ActPars] ")".

• Designator mora označavati metodu unutrašnje klase ili gloalnu staticku funkciju.

Factor = "new" Type "[" Expr "]".

• Tip neterminala *Expr* mora biti int.

Factor = "new" Type.

• Neterminal Type mora da označava unutrašnju klasu (korisnički definisani tip).

Designator = Designator "." ident.

- Tip neterminala Designator mora biti unutrašnja klasa.
- ident mora biti polje objekta označenog neterminalom Designator.

Designator = Designator "[" Expr "]".

- Tip neterminala *Designator* mora biti niz.
- Tip neterminala *Expr* mora biti int.

A.5 Implementaciona ograničenja

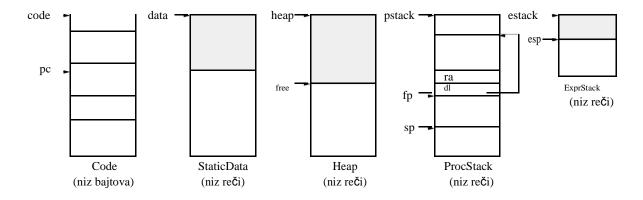
- Ne sme se koristiti više od 256 lokalnih promenljivih.
- Ne sme se koristiti više od 65536 globalnih promenljivih.
- Klasa ne sme imati više od 65536 polja.
- Izvorni kod programa ne sme biti veći od 8 KB.

Dodatak B. MikroJava VM

Ovaj dodatak opisuje arhitekturu MikroJava virtuelne mašine koja se koristi u praktičnom delu kursa programskih prevodilaca (IR4PP1) na Elektrotehničkom fakultetu u Beogradu. MikroJava VM je slična Java VM, ali ima znatno manje instrukcija. Neke instrukcije su takođe pojednostavljene. Dok kod Java VM punilac razrešava imena operanada iz skladišta konstanti (constant pool), dotle MikroJava VM koristi fiksne adrese operanada. U instrukcijama Java bajt koda kodirani su i tipovi njihovih operanada, tako da se može proveriti konzistentnost predmetnog fajla (object file). Instrukcije MikroJava bajt koda ne kodiraju tipove operanada.

B.1 Organizacija memorije

MikroJava VM koristi sledeće memorijske oblasti:

Code Ova oblast sadrži kod metoda. U registru *pc* se nalazi indeks instrukcije koja se trenutno

izvršava. Registar mainpc sadrži početnu adresu metode main().

StaticData U ovoj oblasti se nalaze (statički ili globalni) podaci glavnog programa (npr. klase koju

kompajliramo). To je u stvari niz promenljivih. Svaka promenljiva zauzima jednu reč (32

bita). Adrese promenljivih su indeksi pomenutog niza.

Heap Ova oblast sadrži dinamički alocirane objekte i nizove. Blokovi u heap-u se alociraju

sekvencijalno. *free* pokazuje na početak slobodnog dela heap-a. Dinamički alocirana memorija se oslobađa samo na kraju izvršenja programa. Ne postoji sakupljanje đubreta. Svako polje unutar objekta zauzima jednu reč (32 bita). Nizovi čiji su elementi tipa *char* su nizovi bajtova. Njihova dužina je umnožak broja 4. Pokazivači su bajt ofseti u heap-u.

Objekti tipa niza počinju "nevidljivom" rečju koja sadrži dužinu niza.

ProcStack U ovoj oblasti VM pravi aktivacione zapise pozvanih metoda. Svaki zapis predstavlja niz

lokalnih promenljivih, pri čemu svaka zauzima jednu reč (32 bita). Adrese promenljivih su indeksi niza. ra je povratna adresa metode, dl je dinamička veza (pokazivač na

aktivacioni zapis pozivaoca metode). Novoalocirani zapis se inicijalizuje nulama.

ExprStack Ova oblast se koristi za skladištenje operanada instrukcija. ExprStack je prazan posle

svake MikroJava instrukcije. Argumenti metoda se prosleđuju na stek izraza i kasnije uklanjaju *Enter* instrukcijom pozvane metode. Ovaj stek izraza se takođe koristi za

prosleđivanje povratne vrednosti metode pozivaocu metode.

Svi podaci (globalne promenljive, lokalne promenljive, promenljive na heap-u) se inicijalizuju null vrednošću (0 za *int*, chr(0) za *char*, *null* za reference).

B.2 Skup instrukcija

U sledećim tabelama su navedene instrukcije MikroJava VM, zajedno sa njihovim kodovima i ponašanjem. Treća kolona tabela prikazuje sadržaj *ExprStack*-a pre i posle svake instrukcije, na primer

```
..., val, val
..., val
```

znači da opisana instrukcija uklanja dve reči sa *ExprStack*-a i stavlja novu reč na njega. Operandi instrukcija imaju sledeće značenje:

```
b je bajt
s je short int (16 bitova)
w je reč (32 bita).
```

Promenljive tipa *char* zauzimaju najniži bajt reči, a za manipulaciju tim promenljivim se koriste instrukcije za rad sa rečima (npr. *load*, *store*). Niz čiji su elementi tipa *char* predstavlja niz bajtova i sa njima se manipuliše posebnim instrukcijama.

Instrukcije za load i store lokalnih promenljivih

opcode	instr.	opds	ExprStack	značenje
1	load	b	 , val	<u>Load</u> push(local[b]);
25	load_n		 , val	<u>Load (n = 03)</u> push(local[n]);
6	store	b	, val 	Store local[b] = pop();
710	store_n		, val 	$\frac{\text{Store } (n = 03)}{\text{local}[n] = \text{pop}();}$

Instrukcije za load i store globalnih promenljivih

11	getstatic s	•••	Load statičke promenljive
		, val	push(data[s]);
12	putstatic s	, val	Store statičke promenljive
		•••	data[s] = pop();

Instrukcije za load i store polja objekata

13	getfield s	, adr , val	<pre>Load polja objekta adr = pop()/4; push(heap[adr+s]);</pre>
14	putfield s	, adr, val 	<u>Store polja objekta</u> val = pop(); adr = pop()/4;
			heap[adr+s] = val;

Instrukcije za load konstanti

1520	const_n		Load konstante (n = 05)
		, val	push(n)
21	const_m1	 , -1	<u>Load konstante -1</u> push(-1)
22	const w	 , val	<u>Load konstante</u> push(w)

Aritmetičke operacije

23	add		, val1, val2 , val1+val2	<pre>Sabiranje push(pop() + pop());</pre>
24	sub		, val1, val2 , val1-val2	<u>Oduzimanje</u> push(-pop() + pop());
25	mul		, val1, val2 , val1*val2	<u>Množenje</u> push(pop() * pop());
26	div		, val1, val2 , val1/val2	<u>Deljenje</u> x = pop(); push(pop() / x);
27	rem		, val1, val2 , val1%val2	Ostatak pri celobrojnom deljenju x = pop(); push(pop() % x);
28	neg		, val , - val	<u>Promena predznaka</u> push(-pop());
29	shl		, val , val1	Aritmetičko pomeranje ulevo $x = pop()$; $push(pop() \ll x)$;
30	shr		, val , val1	Aritmetičko pomeranje udesno $x = pop()$; $push(pop() >> x)$;
31	inc	b1, b2		<pre>Inkrementiranje local[b1] = local[b1] + b2;</pre>

Pravljenje objekata

32	new s	 , adr	Novi objekat alocirati oblast od s bajtova; inicijalizovati oblast nulama; push(adr(oblast));
33	newarray b	, n , adr	Novi niz n = pop(); if (b==0) alocirati niz sa n elemenata veličine bajta; else if (b==1) alocirati niz sa n elemenata veličine reči; inicijalizovati niz nulama; push(adr(niz));

Pristup nizu

34	aload	, adr, index , val	<pre>Load elementa niza (+ provera indeksa) i = pop(); adr = pop()/4+1; push(heap[adr+i]);</pre>
35	astore	, adr, index, val 	<pre>Store elementa niza (+ provera indeksa) val = pop(); i = pop(); adr = pop()/4+1; heap[adr+i] = val;</pre>
36	baload	, adr, index , val	<pre>Load elementa niza bajtova (+ provera indeksa) i = pop(); adr = pop()/4+1; x = heap[adr+i/4]; push(byte i%4 of x);</pre>
37	bastore	, adr, index, val 	<pre>Store elementa niza bajtova (+ provera indeksa) val = pop(); i = pop(); adr = pop()/4+1; x = heap[adr+i/4]; set byte i%4 in x; heap[adr+i/4] = x;</pre>
38	arraylength	, adr , len	Dohvatanje dužine niza adr = pop(); push(heap[adr]);

Operacije na steku

39	pop	, val 	Skidanje elementa sa vrha steka dummy = pop();
40	dup	, val , val, val	<u>Udvajanje elementa na vrhu steka</u> x = pop(); push(x); push(x);
41	dup2	, v1, v2 , v1, v2, v1, v2	<pre>Udvajanje prva dva elementa na vrhu steka y = pop(); x = pop(); push(x); push(y); push(x); push(y);</pre>

Skokovi

Adresa skoka je relativna u odnosu na početak instrukcije skoka.

42	jmp	S		<u>Bezuslovni skok</u>
				pc = pc + s;
4348	j <cond></cond>	s	, val1, val2	<u>Uslovni skok (</u> eq, ne, lt, le, gt, ge)
				y = pop(); x = pop(); if (x cond y) pc = pc + s;

11

Pozivi metoda (PUSH i POP se odnose na stek procedura)

49	call	S	$\frac{\text{Poziv metode}}{\text{PUSH(pc+3); pc := pc + s;}}$
50	return		Povratak iz metode pc = POP();

51	enter b1, b2	Početak obrade metode
		psize = b1; lsize = b2; // u rečima
		PUSH(fp); $fp = sp$; $sp = sp + lsize$;
		inicijalizovati akt. zapis svim
		nulama;
		for (i=psize-1; i>=0; i) local[i] = pop();
52	exit	<u>Kraj obrade metode</u>
		sp = fp; fp = POP();

Ulaz/Izlaz

,	53	read	•••	Operacija čitanja
			, val	readInt(x); push(x);
				// cita sa standardnog ulaza
ļ	54	print	, val, width	Operacija ispisa
				<pre>width = pop(); writeInt(pop(), width);</pre>
				// vrsi ispis na standardni izlaz
ļ	55	bread	•••	Operacija čitanja bajta
			, val	readChar(ch); push(ch);
ļ	56	bprint	, val, width	Operacija ispisa bajta
				<pre>width = pop(); writeChar(pop(), width);</pre>

Ostalo

57	trap	b	Generiše run time grešku
			zavisno od vrednosti b se ispisuje odgovarajuća
			poruka o grešci;
			prekid izvršavanja;

B.3 Format predmetnog fajla

2 bajta: "MJ"

4 bajta: veličina koda u bajtovima

4 bajta: broj reči rezervisan za globalne podatke

4 bajta: mainPC: adresa metode *main()* relativna u odnosu na početak code oblasti memorije n bajtova: code oblast (n = veličina koda specificirana

u header-u)

B.4 Runtime greške

1 Nedostaje return iskaz u telu funkcije.